

Harminc éve temették újra Mindszenty József bíborost

„Amikor Mária és Szent István országa felett lenyugszik a moszkvai hitetlenség csillaga, holttestemet vigyék az esztergomi bazilika kriptájába” – írta Mindszenty József végakarataiban. A 20. századi magyar katolicizmus legjelentősebb alakja megalkuvás nélkül, hűen kitartott egyháza és magyarsága mellett két világháborúban, baloldali forradalomban, a Tanácsköztársaságban, a román megszállás során, Trianont követően, német és szovjet megszállás alatt, nyilas és kommunista terror alatt, börtönben, fogságban, száműzetésben egyaránt.

1892. március 29-én született Csehimindszenten Pehm József néven. Gondos, vallásos nevelését édesanyjától kapta. Tanulmányait a szombathelyi premontrei gimnáziumban végezte, ezután jelentkezett a püspöki szemináriumba. 1915. június 12-én szentelték pappá. Első könyve Az Édesanya címmel jelent meg. Megviselte a világháború pusztítása és az ország szétdarabolása. A tevékeny gimnáziumi hittanár a Zala megyei Ujságban nyíltan szembefordult az öszirózsás forradalom túlkapásával, amiért 1919. február 9-én a baloldali forradalmi kormányzat minden jogcím nélkül letartóztatta, majd szülőfalujába internálta. Márciusban, a Tanácsköztársaság idején is letartóztatták, Mikes János megyéspüspökkel együtt két hónappal később, május 19-én szabadult. A proletárdiktatúra bukása után a helyi közösség egyöntetű kérésére lett plébános Zalaegerszegen. Szerzetesrendeket telepített le, iskolát, kollégiumot alapított, egyesületeket szervezett, szociális otthont épített, nyomdát létesített, újságot indított. Hívei érdekeit a helyi politikai testületekben is képviselte. A városban páratlan lelkipásztori, kulturális és közösség-szervező munkát végzett, neve már ekkor széles körben

Szülőháza Csehimindszenten

ismertté vált Magyarországon. Második könyvét Padányi Bíró Márton veszprémi püspök élete és kora címmel jelentette meg.

1942 augusztusában változtatta meg német eredetű családnévét szülőfaluja, Csehimindszent után Mindszentyre. Egy levélben így ír ennek okáról: „A névváltoztatás nagy gondot okozott. Ötven évig hordtam – úgy érzem, becsülettel. Ha ismertek, ezzel ismertek. Most már az új név inkább a fejfámra kell. Legjobb esetben enged Isten tíz évet munkára, ez már naplemente tollnak, szónak... Megtettem. Németországban irtózatos propaganda folyik annak igazolására, hogy hazánkat nevek szerint németek lakják. Egy vezető zalai tisztviselőt felszólítottak neve után: lépjen a Volksbund-ba. Hosszú ideig vívódtam, megviselte a lelkemet. De ha ezt egyszer magyar érdekek láttam, meg kellett tennem.”

1973-ban az Egyesült Államokban

1974-ben San Diegó-i magyarok között

Keresztes Szilárd püspök az esztergomi újratemetésén, 1994. május 4-én

A VESZPRÉMI PÜSPÖK

XII. Piusz pápa 1944. március 4-én nevezte ki Veszprém püspökévé, 25-én az esztergomi bazilikában Serédi Jusztinián hercegprímás szentelte püspökké. Novemberben a nyilas hatóságok minden közalkalmazottól megkövetelték, hogy esküt tegyen a nyilas hatalomra. Mindszenty ekkor *Juramentum non – nincs eskü* címmel írta meg hitvallását. Megfogalmazta a harcok azonnali beszüntetését követelő „Dunántúli főpásztorainak memorandumát”, melyet Boldog Apor Vilmos győri, Shovy Lajos székesfehérvári püspök és Kelemen Krizosztom pannonhalmi főapát is aláírt. Az ország elpusztítása és a zsidóüldözés ellen megfogalmazott dokumentumot személyesen adta át a kormánynak. A veszprémi zsidóság elhurcolásáért a hatóság által kért hálaadó szentmise megtartását megtagadta. A válasz nem maradt el, a nyilas kormány utasítására le-tartóztatták, és a személye mellett kiálló papjaival és kispapjaival együtt a sopronkőhidai börtönbe, majd soproni házi őrizetbe zárták. Négy hónapig tartó fogság után 1945 áprilisában szabadult. Mindszenty élesen bírálta, hogy idegen csapatok szállták meg Magyarországot, korlátozták a vallásszabadságot és a katolikus sajtó működését.

A HERCEGPRÍMÁS

XII. Piusz 1945. október 2-án nevezte ki Esztergom érsekévé. Főpapi címerének jelmondata – Pannonia Sacra – és főalakja, Árpád-házi Szent Margit, az imádság és az engesztelés erejébe vetett töretlen bizalmának a jelképe. „A harminckettű új bíboros közül te leszel az első, akinek vállalnod kell a bíbor színnel jelzett vértanúságot!” – e szavakkal kreálta XII. Piusz pápa bíborossá Mindszenty Józsefet 31 társával együtt 1946-ban. Egyházának hű pásztor, népe szabadságának bátor szószólója volt hazai és világviszonylatban egyaránt. Élen járt a háború utáni éhínség csillapításában és az újjáépítés támogatásában. Fáradhatatlanul járta főegyházmegyéjét és az országot, hogy a rábizottak hitét és magyarságát erősítse. Főpásztori kezdeményezései közül kiemelkedik az 1947-ben meghirdetett Boldogasszony engesztelő- és imaév. Kiállt az üldözöttekért: a hadifogságba hurcolt katonákért és civilekért, az internáltakért, a politikai foglyokért, az üldözött külhoni magyarságért és a hazai németységért.

ELSŐ SZÁMÚ KÖZELLENSÉG

Aktív főpásztori szolgálatát mindössze három évig gyakorolhatta. Őszinte hangját, népszerűségét és helyállását nem sokáig tűrte a kiépülő kommunista diktatúra. Egyre gyakrabban összetűzésbe került a kormánnyal, például a hitoktatás fakultatívává tétele kapcsán, majd az iskolák államosítása miatt. Ő volt a katolikus egyház ellenállásának megtestesítője. A kommunista hatalom tudta, hogy ő az utolsó véd-bástya, ha ő nincs, ellenállás sincs. Hosszú lejárato sajtóhadjárat után, 1948. december 26-án a Rákosi-rendszer bosszúsómozjas Államvédelmi Hatósága hazaárulás, a demokratikus államrend és a köztársaság megdöntésére irányuló szervezkedés, kémkedés és valutaüzerkedés vádjával őrizetbe vette a bíborost, és több hétig tartó kínzatás után, koholt vádak alapján életfogytiglani fegyházbüntetésre ítélték. Börtönbe vetésével kezdődött a magyar katolikus egyház négy évtizedig tartó üldözötése.

XII. Piusz pápa 1949. február 12-én Acerrimo Moerore kezdetű apostoli levelében nyilvánosan elítélte a bíboros bebörtönzését, kiemelte a per során tanúsított nem megfelelő bánásmódot, és kiközösített mindenkit, aki részt vett Mindszenty elítélésében.

A bécsi Pázmáneum kápolnájában

VI. Pál pápával Rómában

A marizellai bazilika

Síremléke Mariazellben

SZÁMŪZETÉS

Betegsége és a hatalmas nyugati külpolitikai nyomás miatt 1955. július 14-től házi őrizetbe került, előbb a püspökszentlászlói püspöki kastélyba, majd a felsőpetényi Almásy-kastélyba. 1956 szabadságharca során kiszabadították a börtönből – visszatérése a forradalom egyik fontos követelése volt. Nyíltan a forradalom mellé állt, november 3-án rádióbeszédet intézett az országhoz. A szabadságharc vérbe fojtását követően az amerikai követségre menekült, ahol menedékjogot kapott és tizenöt évig tartózkodott. Ez a helyzet végig feszültséget okozott az amerikai és a magyar állam között. 1971-ben vette vállára élete legnagyobb keresztjét, amikor a Vatikán, a magyar kormány és az USA megállapodásának értelmében 1971 szeptemberében elhagyta hazáját, és a bécsi Pázmáneumban telepedett le. Időskora ellenére fáradhatatlanul járta a világot, és sorra felkereste a számkivetett magyar közösségeket. A szabad világban jelentette meg Emlékiratait.

Óriási nyomás nehezedett rá, hogy mondjon le az érseki megbízatásáról, ám ő erre hivatástudatától vezérelve nem volt hajlandó. VI. Pál pápa végül 1973 decemberében üresnek nyilvánította az esztergomi érseki széket, ami fájt a sokat szenvedett bíborosnak. Mindszenty 1975. május 6-án Bécsben adta vissza lelkét a Teremtőnek. Végakarataiban meghagyta, hogy csak akkor temessék el Magyarországon, „amikor Mária és Szent István országa felett lenyugszik a moszkvai hitetlenség csillaga”, addig a mariazeili kegytemplomban temessék el ideiglenesen. Így is történt. Hamvait a kommunista önkényuralom bukása után, 1991-ben hozták Magyarországra. Május 4-én helyezték végső nyugalhelyére, az esztergomi bazilika primási sírkápolnájába. Életművének elismeréseként a sírján ez a felirat áll: *Fidelissimus in tribulatione pastor* (az üldöztetés idején a leghűségesebb pásztor).

Újratemetése Esztergomban,
1991. május 4.

EMLÉKEZETE

1956-ban, 1990-ben és végül teljes jogi, erkölcsi és politikai értelemben 2012-ben rehabilitálták. A rendszerváltozás óta sorra jelennek meg az őt bemutató könyvek, a róla szóló filmek, irodalmi művek és zenei alkotások. Szobrok, emlékművek és emléktáblák jelzik gazdag életművének és történelmi szolgálatának minden fontos állomását.

Mindszenty József tisztelete évtizedek óta töretlen, sírja valószínűleg szentély. Boldoggáavatási eljárása 1994 óta folyamatban van. A Szenttéavatási Kongregáció elismerte Isten Szolgája, Mindszenty József, a Római Szentegyház bíborosa, esztergomi érsek, Magyarország primása hősiességét, ami fontos lépés a boldoggá avatásában, melynek mielőbbi sikeréért idehaza és a nagyvilágban sok százezen imádkoznak: a főpásztori óhajára imaközösséggé szerveződött több mint egymillió engesztelő magyar.

A Mindszenty Alapítvány nyomán

Mindszenty egész élete során elutasította a szélsőségeket, hite által felismerte és védte az alapvető emberi értékeket. Legyen szó bármilyen politikai rendszerről, bátran ki merté mondani véleményét akkor is, ha tudta, hogy súlyos következményekkel kell számolnia.

Nilvánosan szembefordult Károlyi Mihály rendszerével, a Tanácsköztársaság túlkapásaival, Gömbös Gyulával és a nyilaskeresztesekkel, majd Rákosi diktatúrájának is egyik fő kritikusa volt. Tiltakozott a zsidóüldözések, majd a németek kitelepítése ellen is. Egyik szentbeszédében az izmusok, az eszmék által megtévedt társadalmakról is beszélt: „A bölcsélet alkalmatlanná tette magát eligazításunkra. Spinoza összeolvastja Istent az anyaggal: (tétéle) az idealizmus, materializmus szolgálatára vált alkalmassá, csúcspontján Hegellel. A pozitivizmus épp a metafizika és teológia ellen harcol. A legmaiabbak, a marxizmus, az egzisztencializmus és pszichoanalízis ez alapján nem más, mint hedonizmus és utilitarizmus. Valamennyi részes abban, hogy az emberiség útvesztőbe került. A bölcséleten kívül napestig sorolhatnák fel a levégzett, hitelvesztett útmutatókat. Kihez menjünk? Egyedül Jézus tanít meg arra: ki az Isten. Jézus szerint az Isten a mi Atyánk, végtelenül szerető és gondviselő. Lénye: a tökéletesség és igralom.”